

Een Doodenfeest te Rendé, op Soemba, door Ph. Bieger. (1)

Rendé ligt ruim een uur van Melolo landwaarts in. De vorst van Rendé is nog een krachtig jongman. Zijn vader is evenwel reeds ongeveer 16 jaar overleden. En . . . zal men zijn stand als hoog geplaatst Soembanees ophouden, en eere aandoen, dan moeten de dooden niet alleen een' eervolle begrafenis ontvangen, maar er moeten later ook andere plechtigheden plaats hebben. Daartoe is echter noodig, dat men geld genoeg bijeen heeft, en dat, voor een vorst, niet weinig. Omdat de begrafenis op zich zelve reeds zooveel kost, wordt de tweede plechtigheid gewoonlijk wat uitgesteld. Bij mijne komst te Melolo waren de vorst Ama Loedji en ook Elias Loedji niet aanwezig. Zij hadden eene uitnoodiging van den Radja van Rendé ontvangen, om door hunne tegenwoordigheid den luister van zijn feest te verhoogen. Het feest had reeds een' tijd geduurd, en zou nog langen tijd aanhouden. Honderden Soembaneezen waren te Rendé vergaderd, en onder hen de meeste vorsten van Soemba, ook de beruchte: "Radja Lewa", wel No. 1 onder hen allen. De hemel van den Soembanees is op Soemba. In oostelijke richting van La-aoe licht het bosch Kaba-aoe, ook genoemd de Paray-merapoe (Heiligland). Dit bosch staat in 't bergland Massoe, 1700 à 1800 voet boven de zee, wellicht het hoogste gedeelte van Soemba. Er zijn, naar men zegt, een massa wilde paarden, ontzag-gelijk groote slangen en ander gedierte; doch de menschen durven hier niet komen, want hier is 't zalig verblijf van alle Soembaneesche dooden. Niemand zal 't in zijn hoofd

(1) Zie de Aanteekeningen.

krijgen, hier paardenroof te plegen, evenmin als men het op Savoe en Soemba in 't hart zal hebben, de graven te berooven van de schatten gouds daar sedert jaren bewaard.

Zooals wij zeiden, de kosten voor deze plechtigheid zijn aanzienlijk. De man was gestorven, en allereerst moest toen den familieleden behoorlijk kennis worden gegeven. Vrienden en kennissen komen onderwijl het lijk aankleeden. Een paar mannen helpen den overledene overeind houden. Heeft de doode alzoó zijne gewone kleeding aan, en is zijn hoofd goed omwonden met eenige vademmen wit en zwart katoen, dan wordt hij naar de binnengaanderij gebracht, in de nabijheid van de stookplaats, den rug naar het vuur gekeerd; voorts in zittende houding, op een matje, de beenen ingetrokken, zóó dat de knieën de borst raken, de ellebogen tusschen de knieën, beide handen aan de wangen en de kin door de handen ondersteund. Soms gebeurt het wel, dat de doode de helft van een klappernoot op beide aaneengesloten vuisten houdt en daarop de kin laat rusten. Want, dit zij in 't voorbijgaan aangeteekend, hij moet in de andere wereld ook zijn zeep meebrengen; de Soembanees wast zich, merken wij boven reeds aan, nooit, alleen wordt het lichaam nu en dan met 't speeksel van uitgekauwde klappernoot (kokosvocht) ingewreven. (1) Om in deze positie voortdurend te blijven zitten, heeft de doode allerlei steunsels: in den rug een soort laddertje van bamboe, om de beide beenen, strengen garen en allerlei lijnwaad.

Dan beginnen de bezoekers te komen; ieder brengt wat meê, al naar gelang van den stand, zoo van den doode

---

(1) De Soembanees is er niet minder gezond om. Hij is groot, flink gebouwd, meesttijds gezet en sterk. Onder hen worden zelden gebrekkigen, blinden, kreupelen, mismaakten gezien. De klapper is daardoor op Soemba duur en gezocht.

als van den levende: oorhangers, paarden, buffels, varkens, gouden dukaten, sarongs, enz. Er wordt geslacht, de gasten worden onthaald; men eet, ontmoet menschen van heinde en verre. Is de doode maar een gewoon mensch, dan wordt hij na vier of vijf dagen begraven. Het graf, een ronde kuil, is niet breeder of dieper dan noodig is om 't lijk in zittende houding te bevatten. Boven 't hoofd wordt een matje gelegd, daarop een steen, rondom met leem en steenen aan de zijden of wanden van den kuil in rust en vastheid gebracht. Ook krijgt het lijk vaak kostbare dingen mede in 't graf, soms zelfs gouden buikbanden of gordels. Is de afgestorvene een vorst, dan duurt alles veel langer, en is de begravenis veel kostbaarder, dan wordt het lijk wel acht maanden of langer in die zittende houding vertoond, eer het begraven wordt.

Op den grafkuil van den vorst ligt een droge buffelhuid; daarop zitten vijf slaven en slavinnen, met een klein bamboe schutje boven zich, om tegen zon en regen beschermd te zijn. Zij zijn zoo bout mogelijk gekleed, blijven daar nacht en dag zitten, en men zegt, dat zij ook worden geslacht, om den overledene in den hemel te dienen. Natuurlijk mag het Gouvernement zulks niet weten. En die slaven, zij wijden zich gaarne. Ook wordt iederen morgen en avond bij zons op- en ondergang 't geliefde, schoone rijpaard van den vorst bij den grafkuil gebracht, opgetooid met katoen en lint, enz. Zoo staat het een uur lang, telkens te treuren bij 't graf. En wordt het lijk van den vorst in den kuil geplaatst, dan wordt dit paard en nog een van 's vorsten beste paarden, een doodelijke slag aan den hals toegebracht, waarna zij worden losgelaten, wegllopen en neêrvallen ten prooi van honden en vogels. Deze beide paarden gaan direct naar Massoe, het hemeloord van Soemba, en wachten hunnen heer daar af.

Het behoort niet tot de bijzonderheden, als de vorst een *f* 3000 op zijn minst meê krijgt in 't graf. En zeker is 't, dat bij zijne begrafenis een 300 tal paarden en even zooveel buffels worden geslacht. Dan is 't een goede tijd voor den kleinen man, want er is veel vleesch.

Te Melolo konden we het schieten van kanon en geweer hooren, dat te Rendé, ter eere van den nu 16 jaar geleden begraven vorst, werd afgeschoten. Onwillekeurig voelden wij de begeerte bij ons opkomen om ook eens een kijkje te gaan nemen. De heer R. v. A. had evenwel niet veel lust mij te vergezellen; ongetwijfeld zag hij een en ander van de bezwaren en gevaren daaraan verbonden beter in dan ik, maar op mijn aanhouden om meê te gaan, gaf hij zich gewonnen. Ook de vorst van Melolo zou ons vergezellen. Wij hadden ons slechts van een geschenk te voorzien, en konden op reis gaan. Een sarong en eenige snoeren kralen waren voldoende, om althans eenigszins aan de adat te voldoen. De weg, gedeeltelijk langs het strand, gedeeltelijk te land, en ten laatste over en langs bergen, is voor 't paard niet bijzonder moeielijk. Na ruim een uur rijdens waren wij te Rendé.

Een macht van Soembaneezen, allen in feestdos gehuld, was daar bijeen. Flinke, dikke, gezette kerels, het bovenlijf naakt, velen met ivoren armingen, en dito krisgevest, 't hoofd met den gewonen blauwen hoofddoek gedekt, of ook wel omwonden met een gekleurde kabala, van boomschors. Het terrein, waarop deze massa menschen zich beweegt, bevat de erven van 't huis van den vorst van Rendé en zijne geburen. Het kerkhof, of liever graf van den gestorven vorst ligt in 't midden. Daaromtrent heeft dan ook de slachting plaats van een groot aantal karbouwen en andere offerdieren.

Wij stijgen van 't paard en worden niet aan den vorst

van Rendé, maar wel aan Radja Lewa voorgesteld. Hij komt uit de binnenkamer van een tamelijk groot Soembasch huis, in eene soort voorgaanderij, iets lager dan genoemde kamer, en met deze eigenlijk één, of liever het vertrek van 't huis vormende. Wij mogen gaan zitten en overhandigen onze geschenken. Radja Lewa is een klein, smerig mannetje, hij heeft in kleeding noch aan 't lichaam bijzondere onderscheidingsteekenen, die ons in hem den vorst doen kennen. Een bedelaar in Holland kan er niet zoo armzalig uitzien als deze Radja Lewa, en toch is deze man millionair. Op 't hoofd heeft hij een' platten hoed, gedeeltelijk met goud en zilver beslagen, en dit is dan ook het eenige, dat hem van zijne onderdanen onderscheidt. Voorts zijn bovenlijf, aangezicht, armen, handen met korsten vuil bedekt. Hij is vriendelijk, spreekt door tusschenkomst van een' tolk, en zit geruimen tijd zoo met ons te keuvelen. Hoe gemeener of platter de woorden zijn, die hij den heer de R., die een weinig Soembasch verstaat, toevoegt, hoe beter zich deze op zijne plaats gevoelt; want het is een gewoonte der Soembaneezen, als zij op goeden voet met elkâar staan, dat zij elkâar scheldwoorden van Soewanggi, (1) of wel namen van bijzondere deelen des lichaams voor 't hoofd werpen.

De heer de R. is er niet minder lekker om, en ik die dat voorrecht niet geniet, voeg mij naar den loop van 't oogenblik, en verzoek den vorst om wat eten. Ik mag dit vrij doen; want ik kom van verre, en ben een vreemdeling. Wat roode rijst en een stuk boven 't vuur gebrand buffelvleesch wordt mij aangeboden. Daar het evenwel erg flauw is, verzoek ik er wat zout bij. Radja Lewa verzoekt mij om wat buskruit; ik antwoord, dat niet te

---

(1) Soewanggi = mêmarioeng = iemand, die ilmoe heeft, maar ilmoe die immer verdervend werkt. (Zie Aant. 4).

bezitten. Hij vraagt mijne hulp in 't beslechten van eenige geschillen over veediefstal, enz.; ik zeg dat ik een ratoe (Soemb.), pandita ben, en mij met zulke dingen liever niet inlaat; dat 't doel van mijn bezoek is te zien, hoe de Soembaneezen hunne dooden gedenken.

Radja Lewa staat mij dit toe, en ik begeef mij naar de plaats, waar de meeste Soembaneezen vereenigd zijn. Op 't midden der plaats, niet ver van 't graf, zijn een tien à vijftien palen in den grond geplaatst, waarop zoo-vele doodshoofden van verslagen vijanden. Dáár ligt een buffel zoo pas geslacht, naar den laatsten adem te hijgen, hier wordt weder een andere aangevoerd om zoo straks ook den genadeslag te ontvangen. Een der Soembaneesche grooten neemt de lever van den geslachten buffel en brengt deze naar Radja Lewa, die haar in zijne vuile handen neemt en bekijkt. En telkens als er weêr een buffel afgemaakt wordt, bezichtigt Radja Lewa de lever.

Niet ver van 't slachtooneel is een groote buffelkraal, een vijftig à zestig prachtig-groote, breedgeschouderde karbouwen wachten hier ook hunne beurt. Een dertig à veertig mannen begeven zich naar de kraal; lange, sterke touwen worden door de neusgaten der buffels aangelegd en zoo worden zij geleid, aan weêrszijde door deze mannen getrokken, en van achteren geslagen en gepriemd tot aan de slachtplaats. Hier aangekomen wordt de kop zoo hoog mogelijk opgetrokken, een Soembanees treedt al tandakkende te voorschijn. Hij heeft een kort slagzwaard in de hand, en ziet hij 't oogenblik gunstig, dan brengt hij den buffel een vervaarlijken slag aan de keel toe; is dit niet voldoende dan nog een; andere Soembaneezen geven lanssteken, en zoo zakt het beest eindelijk ineen.

Nog zieltogend wordt het gevild en hier en daar een stuk van zijn vleesch weggenomen, gedeeltelijk aan stukken gehakt, en overigens weggesleept, door honden en vogels

vertèerd. Onderwijl ligt er weêr een andere buffel voor den grond, en zoo gaat dit afmaken voort; men zegt, dat er alleen op dien dag een 70 tal werden afgemaakt. Voorwaar een afschuwelijk tooneel, vol stank en stof en bloed. Terugkeerende naar de plaats waar we aankwamen, vonden we Radja Lewa aan 't touwvlechten. Voor wien zal dit koord moeten dienen? Immers de geheime moorden, die zoo dikwerf op Radja Lewa's last worden volbracht, geschieden door worging.

Een en andermaal gaf ik mijn verlangen te kennen om te vertrekken, wat mij evenwel door Radja Lewa niet werd toegestaan. Noodzakelijk moest ik hem helpen in 't bijleggen van geschillen. Hij gaf mij geschenken: een stuk sarong en een jongen buffel, dien ik mijn' gastheer den vorst van Melolo overdroeg.

Hoofden en vorsten werden bijeen geroepen; ik zou en moest beslechten. En ik, vermoeid van de reis en aangedaan door 't bloedtooneel, nam het besluit te vertrekken. De Radja Lewa had mij ook verzocht, als ik weêr kwam, hem te komen opzoeken, wat ik beloofde. Tot verwondering van de andere Soembaneesche vorsten liet Radja Lewa mij gaan, en ik dankte God er zoo goed afgekomen te zijn. Immers ik was niet uitgenoodigd, en daar 't Gouvernement een prijs op 't hoofd van Radja Lewa heeft gesteld, kon hij in mij wel een spion van de Regeering hebben gezien. Ook behoefde ik niet op verzoek van Radja Lewa te bidden, gelijk dat vroeger aan Br. v. A. was verzocht. Radja Lewa vond dat gebed wel goed, maar wilde vooreerst nog liever bij 't zijne blijven. Van verdere woestheid of wildheid bespeurde ik te Rendé niets.

Wij reden spoedig naar Melolo terug, en na verloop van eenige dagen keerden wij over Kambeniroe en Wai-ngapoe terug naar Savoe.